

KS. PAWEŁ MAKOSA

ADAPTIVE PREPARATION KIT JAKO INSPIRACJA
DLA TWÓRCÓW POMOCY DYDAKTYCZNYCH
DO KATECHEZY SPECJALNEJ

THE *ADAPTIVE PREPARATION KIT* AS AN INSPIRATION
FOR THE CREATORS OF TEACHING AIDS FOR SPECIAL CATECHESIS

A b s t r a c t. The last several years have been a time of dynamic development of special catechesis in Poland for both academic and program reflections. However, there is still a lack of practical teaching aids for people with special educational needs. This article points to the current deficit of textbooks and other practical materials for special catechesis. At the same time, we analyze the American catechetical aid kit called the *Adaptive Preparation Kit* intended for people with autism and other special educational needs, presenting it as a possible inspiration for creating analogous aids in Poland.

Translated by Jan Kobyłecki

Key words: persons with disabilities; special catechesis; catechesis manuals; *Adaptive Preparation Kit*.

Powrót nauczania religii do polskiej szkoły, a potem kolejne reformy programowe przeprowadzone w 2001 i 2010 roku przyniosły ze sobą, niespotykane nigdy wcześniej w polskiej rzeczywistości, bogactwo materiałów dydaktycznych. Powstały liczne programy i podręczniki do nauczania religii przeznaczone do wszystkich etapów edukacyjnych. Warto przypomnieć, że tylko do *Podstawy programowej katechezy* z 2010 roku powstało, z przerna-

---

Ks. dr hab. PAWEŁ MAKOSA, prof. KUL – Katedra Teologii Pastoralnej Wydziału Teologii KUL; adres do korespondencji: ul. Radziszewskiego 7, 20-950 Lublin; e-mail: makosa@kul.pl

czeniu do szkoły podstawowej, przynajmniej osiem pełnych serii podręczników posiadających zatwierdzenie do użytku ogólnopolskiego, tyle samo do gimnazjum oraz pięć do liceum¹. Wyjątek stanowią jednak pomoce do katechezy specjalnej. Od wielu lat katecheci domagają się szerszej oferty tego typu materiałów, ale wciąż pozostają one bardzo deficytowe. Mają one co prawda pewną tradycję w Polsce, gdyż do samej katechezy parafialnej, jak dowodzi Andrzej Kiciński, w przeszłości wydawane były różne pomoce², ale już w latach 2003-2005 Komisja Wychowania Katolickiego KEP zatwierdziła ich zaledwie kilka (obowiązują do 31.08.2019)³. Niniejszy artykuł ma na

---

¹ Artykuł powstał w ramach projektu badawczego pt. *Edukacja religijna polskich emigrantów w Wielkiej Brytanii. Stan aktualny i perspektywy rozwoju*. Projekt finansowany przez Narodowe Centrum Nauki. Numer rejestracyjny projektu: 2016/21/B/HS1/00834.

Komisja Wychowania Katolickiego. Biuro Programowania Katechezy, *Numery Programów i Podręczników*, <http://www.katecheza.episkopat.pl/index.php/menu/biuro-programowania-katechezy/10-biuro-programowania-katechezy/19-numery-programow-i-podrecznikow> (dostęp: 05.07. 2018).

² Są to następujące publikacje: Z. RYBARCZYK, *Przyjdź, Panie Jezu! Katechezy, przygotowanie dzieci opóźnionych w rozwoju umysłowym do pierwszej Komunii św., przeznaczone dla duszpasterzy, katechetów, rodziców*, Poznań 1965; W. GAŁCZYŃSKA, *Mów do nas, Panie Jezu. Przygotowanie do spowiedzi i Komunii Świętej*, Katowice 1975; W. GAŁCZYŃSKA, *Z pomocą dzieciom specjalnej troski. Katechezy i pomoce rysunkowe do książki „Mów do nas Panie Jezu”*, Katowice 1977; W. GAŁCZYŃSKA, *Tak Bóg ukochał nas*, Katowice 1981; K.M. LAUSCH, *Katecheza przedkomunijna osób głębiej upośledzonych umysłowo*, Warszawa 1990; A. KUSKOWSKA, *Katechizm bierzmowanych dla uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych*, Kraków 2008. Zob. A. KICIŃSKI, *Polskie podręczniki do katechezy specjalnej*, w: *Poszukiwania optymalnego podręcznika do katechezy*, red. P. Mąkosza, Lublin 2009, s. 58-59; TENŻE, *Katecheza osób z niepełnosprawnością intelektualną w Polsce po Soborze Watykańskim II*, Lublin 2007, s. 201-217, 253-271; TENŻE, *Katecheza osób szczególnej troski. Stan aktualny – propozycje na przyszłość*, Kraków 2008.

³ AX-1i-03/5 (z 7 IV 2003) – dla całej Polski – dla klas I-III szkoły podstawowej dla uczniów z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym i znacznym wraz z pomocami dydaktycznymi nr AX-10i-03/5-0; do 31 VIII 2019; AZ-1h-04/10 (z 27 VII 2004) – dla całej Polski – dla klas I-III szkoły podstawowej dla uczniów z upośledzeniem umysłowym w stopniu lekkim (zespół kierowany przez Z. Brzezinkę); do 31 VIII 2019; AX-2i-03/5 (z 7 IV 2003) – dla całej Polski – dla klas IV-VI szkoły podstawowej dla uczniów z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym i znacznym wraz z pomocami dydaktycznymi nr AX-20i-03/5-0; do 31 VIII 2019; AZ-2h-04/10 (z 27 VII 2004) – dla całej Polski – dla klas IV-VI szkoły podstawowej dla uczniów z upośledzeniem umysłowym w stopniu lekkim (zespół kierowany przez Z. Brzezinkę); do 31 VIII 2019; AZ-3i-03/5 (z 7 IV 2003) – dla całej Polski – dla klas I-III gimnazjum dla uczniów z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym i znacznym wraz z pomocami dydaktycznymi nr AZ-30i-03/5-0; do 31 VIII 2019; AZ-3h-04/10 (z 27 VII 2004) – dla całej Polski – dla klas I-III gimnazjum dla uczniów z upośledzeniem umysłowym w stopniu lekkim (zespół kierowany przez Z. Brzezinkę); do 31 VIII 2019; AZ-3d-05/1 (z 22 II 2005) – dla całej Polski – dla klas I-III gimnazjum dla uczniów niesłyszących (s. M. Polak); do 31 VIII 2019; AZ-5h-04/10 (z 27 VII 2004) – dla całej Polski – dla klas I-II szkoły zawodowej dla uczniów z upośledzeniem umysłowym w stopniu lekkim (zespół kiero-

celu poszukiwanie inspiracji dla nowych pomocy dydaktycznych przeznaczonych do katechezy specjalnej, zwłaszcza przez analizę amerykańskiej propozycji zatytułowanej *Adaptive Preparation Kit*. Być może stanie się ona inspiracją dla polskich katechetów i katechetów specjalnych do stworzenia analogicznych pomocy na gruncie polskim.

1. DEFICYT POMOCY DYDAKTYCZNYCH DO KATECHEZY SPECJALNEJ W POLSCE

Bez wątplenia znamieny jest fakt, że do *Podstawy programowej katechezy Kościoła katolickiego w Polsce* z 2010 roku został zatwierdzony tylko jeden program i jeden pakiet pomocy edukacyjnych dla katechezy specjalnej. Został on przygotowany przez A. Kielar i ks. J. Tomczaka oraz zatytułowany *W ramionach Ojca*. Pakiet ten przeznaczony jest dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym i znacznym. Posiada on jednak tylko zatwierdzenie dla archidiecezji gnieźnieńskiej⁴, choć używany jest także w innych diecezjach. Trzeba także wyraźnie zaznaczyć, że program *W ramionach Ojca* i inne pomoce dydaktyczne nie są nową propozycją, stworzoną od podstaw po ogłoszeniu *Podstawy programowej katechezy* w 2010 roku. Program⁵ i podręczniki⁶ zostały bowiem wydane już w roku 2002. Z kolei poradniki metodyczne rok później⁷. Ich wznowienie i rozbudowanie o inne elementy pakietu nastąpiło w latach 2005-2009⁸.

---

wany przez Z. Brzezinkę); do 31 VIII 2019.

⁴ Komisja Wychowania Katolickiego Konferencji Episkopatu Polski. Biuro Programowania Katechezy, *Numer Programów i Podręczników*, <http://www.katec.heza.episkopat.pl/in dex.php /menu/biuro-programowania-katechezy/10-biuro-programowania-katechezy/19-numery-programow-i-podrecznikow> (dostęp: 05.08.2017).

⁵ A. KIELAR, J. TOMCZAK, *W ramionach Ojca. Program nauczania religii uczniów z upośledzeniem umysłowym*, Gniezno 2002.

⁶ A.M. KIELAR, *W ramionach Ojca. Materiały dla uczniów do katechezy dla dzieci specjalnej troski. Bóg kocha mnie. I etap edukacyjny (kl. I-III)*, Gniezno 2002; TEJŻE, *W ramionach Ojca. Materiały dla uczniów do katechezy dla dzieci specjalnej troski. Bóg prowadzi mnie. II etap edukacyjny (kl. IV-VI)*, Gniezno 2002; TEJŻE, *W ramionach Ojca. Materiały dla uczniów do katechezy dla dzieci specjalnej troski. Bóg uświęca mnie. III etap edukacyjny (gimnazjum kl. III)*, Gniezno 2002.

⁷ *Podręcznik metodyczny Bóg kocha mnie – dla katechetów uczących dzieci z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym i znacznym na I etapie edukacyjnym (kl. 1-3)*, red. A.M. Kielar, Gniezno 2003; *Podręcznik metodyczny Bóg prowadzi mnie – dla katechetów uczących dzieci z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym i znacznym*

Deficyt programów, a zwłaszcza praktycznych materiałów do katechezy specjalnej w Polsce, jest zatem faktem. Warto zastanowić się nad przyczynami takiego stanu rzeczy. Zapewne są one bardzo złożone, ale wydaje się, że chodzi z jednej strony przede wszystkim o wysoki poziom trudności, znacznie przekraczający wymagania stawiane podręcznikom do szkół masowych, a z drugiej strony o kwestie organizacyjne i wydawnicze.

---

nym na II etapie edukacyjnym (kl. 4-6), red. A.M. Kielar, Gniezno 2003; *Podręcznik metodyczny Bóg uświęca mnie – dla katechetów uczących dzieci z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym i znacznym na III etapie edukacyjnym (kl. 1-3 gimnazjum)*, red. A.M. Kielar, Gniezno 2004.

⁸ Pakiet *W ramionach Ojca* składa się z następujących elementów:

- a) Programy nauczania (dla katechetów): A.M. KIELAR, J. TOMCZAK, *Program nauczania religii rzymsko-katolickiej uczniów z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym i znacznym, I etap edukacyjny – W ramionach Ojca – Bóg kocha mnie*, Gniezno 2005; A.M. KIELAR, J. TOMCZAK, *Program nauczania religii rzymsko-katolickiej uczniów z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym i znacznym, II etap edukacyjny – W ramionach Ojca – Bóg prowadzi mnie*, Gniezno 2008; A.M. KIELAR, J. TOMCZAK, *Program nauczania religii rzymsko-katolickiej uczniów z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym i znacznym, III etap edukacyjny – W ramionach Ojca – Bóg uświęca mnie*, Gniezno 2008; A.M. KIELAR, *Program nauczania religii rzymsko-katolickiej uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym i znacznym, IV etap edukacyjny – W ramionach Ojca – Bóg umacnia mnie*, Gniezno 2008.
- b) Podręczniki metodyczne (dla katechetów): *Podręcznik metodyczny – Bóg kocha mnie, I etap edukacyjny*, red. A.M. Kielar, Gniezno 2003; *Podręcznik metodyczny – Bóg prowadzi mnie, II etap edukacyjny*, red. A.M. Kielar, Gniezno 2003; *Podręcznik metodyczny – Bóg uświęca mnie, III etap edukacyjny*, red. A.M. Kielar, Gniezno 2004; *Podręcznik metodyczny – Bóg umacnia mnie, IV etap edukacyjny*, red. A.M. Kielar, Gniezno 2009.
- c) Modlitewnik (dla uczniów): *Modlitewnik. Idę w ramiona Ojca*, red. J. Tomczak, Gniezno 2009.
- d) Płyty multimedialne – program + podręcznik metodyczny + karty pracy (dla katechetów i uczniów): *W ramionach Ojca. Bóg kocha mnie. Pomoc dla rodziców, katechetów i opiekunów w przygotowaniu dzieci do przyjęcia sakramentu Pojednania i Eucharystii. Płyta CD*, red. A.M. Kielar, Gniezno 2006; *W ramionach Ojca. Bóg prowadzi mnie. Płyta CD*, red. A.M. Kielar, Gniezno 2008.
- e) Płyty z piosenkami religijnymi do serii „W ramionach Ojca” (dla katechetów i uczniów): K. KURPIEWSKA, J. NAWROCKA, *W ramionach Ojca. Bóg kocha mnie. Płyta CD z piosenkami do katechezy na I etap edukacyjny*, Gniezno 2006; K. KURPIEWSKA, J. NAWROCKA, *W ramionach Ojca. Prowadź mnie. Płyta CD z piosenkami do katechezy na II etap edukacyjny*, Gniezno 2008; K. KURPIEWSKA, J. NAWROCKA, *W ramionach Ojca. Duchu Święty przyjdź. Płyta CD z piosenkami do katechezy na III etap edukacyjny*, Gniezno 2008.
- f) Materiały dydaktyczne – karty pracy (dla uczniów): A.M. KIELAR, *W ramionach Ojca. Materiały dla uczniów do katechezy dla dzieci specjalnej troski – Bóg kocha mnie, kl. 1-3*, Gniezno 2001; TEJŻE, *W ramionach Ojca. Materiały dla uczniów do katechezy dla dzieci specjalnej troski – Bóg prowadzi mnie, kl. 4-6*, Gniezno 2002; TEJŻE, *W ramionach Ojca. Materiały dla uczniów do katechezy dla dzieci specjalnej troski – Bóg uświęca mnie, kl. 1-3 gimnazjum*, Gniezno 2002.

Trudność stworzenia podręczników dla osób o specjalnych potrzebach edukacyjnych wynika przede wszystkim z konieczności dużej indywidualizacji, gdyż uwarunkowania rozwojowe dzieci i młodzieży, np. z niepełnosprawnością intelektualną, są bardziej zróżnicowane indywidualnie niż w przypadku osób zdrowych. Po części potwierdza to *Podstawa programowa katechezy z 2010 roku*, która nie została podzielona na poszczególne etapy edukacyjne, ale w zależności od rodzaju niepełnosprawności⁹. Nie jest to jednak łatwe zadanie. Trzeba bowiem zgodzić się z A. Kicińskim, który pisze: „Punktem wyjścia w tworzeniu podręczników powinna być zasada, że osoby niepełnosprawne intelektualnie są zdolne do wzrostu w świętości, a zatem należy im zaproponować konkretną drogę wtajemniczenia chrześcijańskiego – inną dla dzieci młodszych, inną dla starszych, a jeszcze inną dla młodzieży. Nie można 18-letniego ucznia z niepełnosprawnością traktować jak dziecka”¹⁰.

Drugi powód braku pomocy do katechezy specjalnej wydaje się wynikać z małego zainteresowania wydawców. Bez wątplenia bowiem odbiorców podręczników do katechezy specjalnej jest zdecydowanie mniej niż uczniów w szkołach masowych. Zatem przy dużo większym nakładzie pracy wydawca nie może spodziewać się wymiernych zysków. Zasadniczo zatem nawet najwięksi wydawcy unikają tworzenia kompleksowych zestawów pomocy do katechezy specjalnej, wydając czasami pojedyncze propozycje. Powyższe argumenty potwierdzają choćby bardzo wysokie ceny pomocy dla ucznia, zwłaszcza kart pracy¹¹. Warto jednak przypomnieć, że szacunki mówią, iż osób niepełnosprawnych intelektualnie jest około 2,6% w całej populacji, w stopniu umiarkowanym to ok. 0,2%, a w stopniu znacznym 0,1%¹². Oznacza to, że w Polsce żyje ponad milion osób z niepełnosprawnością intelektualną, z czego ponad 100 tysięcy z w stopniu umiarkowanym i znacznym. Konieczne jest zatem przewyciężenie wszelkich trudności i przygotowanie integralnego zestawu pomocy dla katechezy specjalnej, zwłaszcza dla osób niepełnosprawnych intelektualnie.

---

⁹ KONFERENCJA EPISKOPATU POLSKI, *Podstawa programowa katechezy Kościoła katolickiego w Polsce*, Kraków 2010, s. 103-126.

¹⁰ A. KICIŃSKI, *Polskie podręczniki do katechezy specjalnej*, w: *Poszukiwania optymalnego podręcznika do katechezy*, red. P. Mąkosa, Lublin 2009, s. 97.

¹¹ Przykładowo kolorowe karty pracy dla klas I-III szkoły podstawowej kosztują 105 zł.

¹² Por. KONFERENCJA EPISKOPATU POLSKI, *Podstawa programowa katechezy Kościoła katolickiego w Polsce*, s. 106-116.

2. AMERYKAŃSKI *ADAPTIVE PREPARATION KIT* JAKO PRZYKŁAD POMOCY DYDAKTYCZNYCH DO KATECHEZY SPECJALNEJ

Reforma systemu edukacji w Polsce, rozpoczęta w 2017 roku i związana z nią reforma programowa, stała się także impulsem do zmian programowych nauczania religii. Komisja Wychowania Katolickiego KEP zdecydowała jednak, że prace nad nową *Podstawą programową katechezy*, a także propozycją programu będą przebiegały wolniej od analogicznych dokumentów państwowych. W czerwcu 2018 roku Konferencja Episkopatu Polski przyjęła jednak nową *Podstawę programową katechezy* a Komisja Wychowania Katolickiego KEP zatwierdziła *Program nauczania religii* we wrześniu tego samego roku. W konsekwencji planuje się, że nowe podręczniki będą sukcesywnie wdrażane do praktyki szkolnej od września 2019 roku i zostaną w całości zastąpione przez nowe pomoce w ciągu kolejnych kilku lat.

Planowane zmiany stanowią okazję do tego, aby wypracować także nowe pomoce do katechezy specjalnej w Polsce. W poszukiwaniu inspiracji do ich tworzenia warto odwołać się do rozwiązań z innych krajów. Wydaje się, że ciekawą propozycją pomocy do katechezy specjalnej jest amerykański zestaw narzędzi dydaktycznych, służący do przygotowania do sakramentów, zatytułowany *Adaptive Preparation Kit*¹³. Został on wydany przez Loyola Press i w 2012 roku otrzymał nagrodę stowarzyszenia wydawców katolickich w USA. Warto dodać, że pomoce te zostały wydane nie tylko w języku angielskim, ale również hiszpańskim. Składają się one z trzech części przeznaczonych do poszczególnych sakramentów: Pierwszej Komunii Świętej, pokuty i pojednania oraz bierzmowania. W podtytule autorzy precyzują także, że w szczególny sposób jest on przeznaczony dla osób z autyzmem, ale także dla osób z innymi specjalnymi potrzebami. Został on stworzony jako pomoc dla rodziców i nauczycieli wychowujących dzieci z niepełnosprawnościami.

2.1. Pomoce do przygotowania do Pierwszej Komunii Świętej

Zestaw do Pierwszej Komunii Świętej, zgodnie z zapewnieniem autorów, został sprawdzony wśród dzieci z autyzmem i innymi niepełnosprawnościami, a następnie skorygowany na podstawie uzyskanych doświadczeń.

Cały zestaw składa się z następujących ośmiu elementów:

---

¹³ Loyola Press, *Adaptive Preparation Kit*, Chicago 2012-2014, <http://www.loyolapress.com/faith-formation/special-needs/adaptive-learning-kits> (dostęp: 05.08.2017).

a) *Mój obrazkowy mszał*. Pierwszy element zestawu to obrazkowy mszał i karty. Zawiera proste, przejrzyste grafiki dotyczące różnych zachowań podczas Mszy świętej i ma na celu pomoc w skupieniu uwagi podczas Mszy św. i zaangażowaniu dzieci w jej przeżywanie¹⁴. Pomaga przeprowadzać dzieci przez kolejne obrzędy Mszy św. i wskazuje jak powinny się wówczas zachować¹⁵. Ma to na celu interakcję i włączenie ich do udziału w Eucharystii. Warto zaznaczyć, że ten obrazkowy mszał został przygotowany przez małżeństwo Davida i Mercedes Rizzo dla ich syna, aby przygotować go do Pierwszej Komunii Świętej. David Rizzo jest terapeutą i autorem znanego w USA seminarium noszącego nazwę *Autism: Where neuroscience meets clinical practice*¹⁶. Małżeństwo Rizzo jest także autorem publikacji pt. *Spiritually able. A Parent's Guide to Teaching the Faith to Children with Special Needs*¹⁷, będącej swoistym przewodnikiem na drodze wychowania w wierze dla rodziców dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.

b) *Błogostaw siebie*, puzzle. Narzędzie to w kolejnych rysunkach wyjaśnia i pomaga dzieciom nauczyć się wykonywania znaku krzyża.

c) *Kim jest Jezus?* – karta instrukcyjna, która przybliży dzieciom Jezusa jako Syna Bożego i ukazuje relacje pomiędzy Bożą a ludzką rodziną.

d) *Komunia nie jest tym samym co jedzenie*, puzzle. Ten element pakietu edukacyjnego ma na celu pomóc dzieciom w odróżnieniu Eucharystii od zwykłego pokarmu. Prezentowane puzzle, na zasadzie porównania, uświadamiają różnice pomiędzy tymi rzeczywistościami.

e) *Jak przyjąć Komunię Świętą*, puzzle. Ten element zestawu zawiera grafiki wyjaśniające po kolei co należy robić, żeby godnie przyjmować Komunię Świętą. Zadaniem dzieci jest układanie kolejnych puzzli w odpowiednie miejsca i zapamiętanie sekwencji zachowań.

f) *Przyjmuję Komunię*, instrukcja. Narzędzie to przypomina odpowiednie, kolejne, zachowania podczas przyjmowania Komunii Świętej.

g) Przewodnik, poradnik metodyczny dla rodziców i nauczycieli.

---

¹⁴ Loyola Press, *My Picture Missal Flip Book*, Chicago 2012, <http://www.loyola.press.com/faith-formation/special-needs/adaptive-learning-kits/first-eucharist-about/my-picture-missal-flip-book> (dostęp: 05.08.2017).

¹⁵ Loyola Press, *Components. Adaptive First Eucharist Preparation Kit*, <http://www.loyolapress.com/faith-formation/special-needs/adaptive-learning-kits/first-eucharist-about/components> (dostęp: 05.08.2017).

¹⁶ Loyola Press, *David and Mercedes Rizzo*, <http://www.loyolapress.com/authors/david-and-mercedes-rizzo> (dostęp: 05.08.2017).

¹⁷ D. RIZZO, M. MCBRIDE RIZZO, *Spiritually able. A Parent's Guide to Teaching the Faith to Children with Special Needs*, Chicago 2015.

h) Plecak, w którym dzieci mogą przynosić pomoce z domu do szkoły czy kościoła.

Adaptive First Eucharist Preparation Kit, służący przygotowaniu do Pierwszej Komunii Świętej, został bardzo dobrze przyjęty wśród rodziców i katechetów specjalnych w USA. Zyskał także aprobatę autorytetów naukowych i różnych gremiów pracujących z osobami ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Zdaniem Lisy Borges z *Fundacji dla Autyzmu* pakiet pomocy, wydany przez Loyola Press, jest bardzo cennym narzędziem wspierającym dzieci z autyzmem w chętnym uczęszczaniu do kościoła i efektywnym przygotowaniu do Pierwszej Komunii Świętej¹⁸.

2.2. Przygotowanie do pierwszej spowiedzi

Drugą częścią pakietu pomocy dydaktycznych *Adaptive Preparation Kit* jest zestaw służący przygotowaniu do pierwszej spowiedzi pt. *Adaptive Reconciliation Kit*, który został wydany w roku 2012, a w roku 2013 otrzymał nagrodę Amerykańskiego Stowarzyszenia Wydawców Katolickich¹⁹. Składa się on z następujących elementów:

a) Książka *Reconciliation Flip Book*, która umożliwia szybkie kartkowanie i daje efekt ruchu. Zawiera ona ilustracje z poszczególnymi etapami przystępowania do sakramentu pokuty i pojednania. Książka ta może być stosowana zawsze, kiedy osoby z niepełnosprawnościami przystępują do spowiedzi.

b) Karty pomagające przeżyć żal za popełnione grzechy.

c) Puzzle przestrzenne, które po kolei wyjaśniają konieczność szacunku do innych ludzi, poszczególne kroki do pojednania oraz radość płynącą z otrzymania i ofiarowania przebaczenia.

d) Karta informacyjna zatytułowana *Jezus przebacza*, na której znajduje się graficzne wyjaśnienie prawdy, że Bóg kocha wszystkich ludzi, przebacza im i odnawia.

e) Przestrzenne puzzle, zatytułowane *Jezus chce, żebyśmy dokonywali dobrych wyborów*. Zawierają one grafiki z dobrymi i złymi wyborami wraz z oznaczeniem, który jest dobry, który zły.

f) Karty *Dobry wybór/zły wybór*. Pomagają one ocenić własne zachowanie w odniesieniu do samego siebie, innych ludzi i stworzenia Bożego.

---

¹⁸ Lisa Borges jest dyrektorem fundacji *The Doug Flutie, Jr. Foundation for Autism, Inc.* <http://www.flutiefoundation.org> (dostęp: 07.08.2017).

¹⁹ Loyola Press, *Components. Adaptive Reconciliation Kit*, <http://www.loyola.press.com/faith-formation/special-needs/adaptive-learning-kits/reconciliation-about/components> (dostęp: 05.08.2017).

g) Karta instruktażowa *Rachunek sumienia*. Pomaga w ocenie własnego postępowania i uświadomienia sobie w czym zraniliśmy Boga i innych ludzi myślami, słowami i czynami.

h) Książka ilustrowana *Przystępuję do spowiedzi*. Przypomina ona raz jeszcze w jaki sposób dobrze i radośnie przeżyć spowiedź.

i) Karta z aktem żalu. Pomaga w uświadomieniu sobie grzechów, kierowaniu prośby do Boga o przebaczenie i wzbudzeniu żalu za popełnione zło²⁰.

j) Poradnik metodyczny przygotowany zgodnie z wytycznymi Konferencji Biskupów USA. Pomaga on rodzicom i wychowawcom dobrze korzystać z pakietu edukacyjnego.

k) Plecak.

Narzędzia służące przygotowaniu do pierwszej spowiedzi *Adaptive reconciliation kit* zostały bardzo pozytywnie ocenione przez autorytety katechetyczne i praktyków katechezy specjalnej w Stanach Zjednoczonych. Dione L. Grillo zwróciła także uwagę na fakt, iż ten pakiet edukacyjny wiernie respektuje wskazania biskupów w odniesieniu do katechezy specjalnej²¹.

2.3. Przygotowanie do bierzmowania

Kolejną częścią prezentowanych narzędzi do katechezy specjalnej jest zestaw pomocy służących przygotowaniu do sakramentu bierzmowania zatytułowany *Adaptive Confirmation Preparation Kit*. Składa się on z następujących komponentów:

a) Książka *Przyjmuję bierzmowanie*. Zawiera ona bardzo przystępne, bogato ilustrowane wyjaśnienie jak przygotować się do bierzmowania. Krok po kroku ilustruje ryt tego sakramentu.

b) Puzzle *Obietnice chrzcielne*. Akcentują one podstawowe prawdy wiary oraz zasady moralne. Zadaniem katechizowanych jest udzielenie odpowiedzi i akceptacja poszczególnych prawd wiary, a następnie ułożenie puzzli w odpowiednie miejsce. W ten sposób mają potwierdzać swoją decyzję.

c) Karta z napisem „Tak”, która pozwala osobom z trudnościami językowymi pokazać kartę i w ten sposób odpowiedzieć na pytania podczas odnowy

---

²⁰ Dołączono także krótki film ilustrujący ten akt w języku migowym: <http://www.loyola.press.com/faith-formation/special-needs/adaptive-learning-kits/reconciliation-about/act-of-contrition-asl-video> (dostęp: 05.08.2017).

²¹ Dione L. Grillo jest odpowiedzialna za katechizację w archidiecezji Los Angeles. W tej archidiecezji działa odrębna komisja poświęcona katechezie specjalnej. Zob. <http://adlaspecialneedsre.weebly.com/> (dostęp: 07.08.2017).

przyrzeczeń chrzcielnych i podczas udzielania sakramentu bierzmowania. Stanowi część poprzednich komponentów pakietu i służy do ich realizacji.

d) Książka *Jestem uczniem*, która umożliwia szybkie kartkowanie i daje efekt ruchu. Zawiera grafiki i proste opisy dotyczące podstawowych prawd wiary katolickiej i zasad moralnych.

e) Płyta CD z 4 pieśniami dotyczącymi Ducha Świętego i bierzmowania.

f) Karta *Prośba o udzielenie bierzmowania*. Jest to prośba do biskupa o udzielenie bierzmowania i zapewnienie o chęci prowadzenia życia chrześcijańskiego.

g) Piłka *Podrzuc i mów*, zawierająca rysunki i dialogi pomagające w nawiązaniu dialogu z katechetami, rodzicami, świadkami itp.²².

h) Poradnik metodyczny.

i) Plecak²³.

Dopełnieniem pakietu edukacyjnego jest film przedstawiający ryt sakramentu bierzmowania²⁴.

Podobnie jak poprzednie pakiety pomocy do Pierwszej Komunii Świętej i pierwszej spowiedzi, również narzędzia służące przygotowaniu do bierzmowania zyskały pozytywne opinie ekspertów²⁵.

Oprócz zaprezentowanych wyżej zestawów pomocy służących przygotowaniu do przyjęcia sakramentów, wydawnictwo Loyola Press przygotowało 73 karty mające na celu pomoc w przybliżeniu osobom ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi podstawowych prawd wiary. Karty te to przede wszystkim proste ilustracje przedstawiające depozyt wiary katolickiej. Całość tych materiałów została podzielona na następujące działy: Boże stworzenie; Liderzy Kościoła; Dobre i złe wybory; Sakramenty; Święci²⁶.

---

²² Loyola Press, *Toss and Tell Ball*, <http://www.loyolapress.com/faith-formation/special-needs/adaptive-learning-kits/confirmation-about/toss-and-tell-ball> (dostęp: 05.08.2017).

²³ Loyola Press, *Components. Adaptive Confirmation Preparation Kit*, <http://www.loyolapress.com/faith-formation/special-needs/adaptive-learning-kits/confirmation-about/components> (dostęp: 05.08.2017).

²⁴ Loyola Press, *Rite of Confirmation Video*, <http://www.loyolapress.com/faith-formation/special-needs/adaptive-learning-kits/confirmation-about/rite-of-confirmation-video> (dostęp: 05.08.2017).

²⁵ Bardzo pozytywną rekomendację dla tych materiałów wystawiła np. Nancy Thompson z National Catholic Partnership on Disability.

²⁶ Loyola Press, *Catholic Faith Picture Cards*, <http://www.loyolapress.com/sitecore/commerce/products/loyola-press-shop/books/catholic-faith-picture-cards> (dostęp: 05.08.2017).

*

Podjmując próbę oceny pakietu *Adaptive Preparation Kit* można stwierdzić, że jest on cenną propozycją dla wszystkich, którzy zajmują się katechezą specjalną, zwłaszcza wychowaniem w wierze osób z autyzmem i niepełnosprawnością intelektualną. W obliczu deficytu pomocy do katechezy specjalnej w Polsce *Adaptive Preparation Kit* może i powinien stać się inspiracją dla polskich katechetów i katechetek w ich przygotowaniu. Warto zwrócić także uwagę na dość prostą formę tych materiałów dydaktycznych, co sprawia, że są one stosunkowo łatwe do przygotowania i nie powinny przysparzać trudności wydawniczych. Należy mieć zatem nadzieję, że dokonujące się aktualnie zmiany programowe katechezy w Polsce zaowocują także nowymi pomocami do katechezy specjalnej.

BIBLIOGRAFIA

- GAŁCZYŃSKA W., Mów do nas, Panie Jezu. Przygotowanie do spowiedzi i Komunii Świętej, Katowice 1975.
- GAŁCZYŃSKA W., Tak Bóg ukochał nas, Katowice 1981.
- GAŁCZYŃSKA W., Z pomocą dzieciom specjalnej troski. Katechezy i pomoce rysunkowe do książki „Mów do nas Panie Jezu”, Katowice 1977.
- KICIŃSKI A., Katecheza osób szczególnej troski. Stan aktualny – propozycje na przyszłość, Kraków 2008.
- KICIŃSKI A., Polskie podręczniki do katechezy specjalnej, w: Poszukiwania optymalnego podręcznika do katechezy, red. P. Mąkosa, Lublin 2009, s. 57-100.
- KICIŃSKI A., Katecheza osób z niepełnosprawnością intelektualną w Polsce po Soborze Watykańskim II, Lublin 2007.
- KIELAR A.M., Program nauczania religii rzymsko-katolickiej uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym i znacznym, IV etap edukacyjny – W ramionach Ojca – Bóg umacnia mnie, Gniezno 2008.
- KIELAR A.M., W ramionach Ojca. Materiały dla uczniów do katechezy dla dzieci specjalnej troski. Bóg kocha mnie. I etap edukacyjny (kl. I-III), Gniezno 2002.
- KIELAR A.M., W ramionach Ojca. Materiały dla uczniów do katechezy dla dzieci specjalnej troski. Bóg prowadzi mnie. II etap edukacyjny (kl. IV-VI), Gniezno 2002.
- KIELAR A.M. W ramionach Ojca. Materiały dla uczniów do katechezy dla dzieci specjalnej troski. Bóg uświęca mnie. III etap edukacyjny (gimnazjum kl. I-III), Gniezno 2002.
- KIELAR A.M., W ramionach Ojca. Materiały dla uczniów do katechezy dla dzieci specjalnej troski – Bóg kocha mnie, kl. 1-3, Gniezno 2001.
- KIELAR A.M., W ramionach Ojca. Materiały dla uczniów do katechezy dla dzieci specjalnej troski – Bóg prowadzi mnie, kl. 4-6, Gniezno 2002.

- KIELAR A.M., W ramionach Ojca. Materiały dla uczniów do katechezy dla dzieci specjalnej troski – Bóg uświęca mnie, kl. 1-3 gimnazjum, Gniezno 2002.
- KIELAR A.M., TOMCZAK J., Program nauczania religii rzymsko-katolickiej uczniów z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym i znacznym, I etap edukacyjny – W ramionach Ojca – Bóg kocha mnie, Gniezno 2005.
- KIELAR A.M., TOMCZAK J., Program nauczania religii rzymsko-katolickiej uczniów z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym i znacznym, II etap edukacyjny – W ramionach Ojca – Bóg prowadzi mnie, Gniezno 2008.
- KIELAR A.M., TOMCZAK J., Program nauczania religii rzymsko-katolickiej uczniów z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym i znacznym, III etap edukacyjny – W ramionach Ojca – Bóg uświęca mnie, Gniezno 2008.
- KIELAR A., TOMCZAK J., W ramionach Ojca. Program nauczania religii uczniów z upośledzeniem umysłowym, Gniezno 2002.
- KONFERENCJA EPISKOPATU POLSKI, Podstawa programowa katechezy Kościoła katolickiego w Polsce, Kraków 2010.
- KURPIEWSKA K., NAWROCKA J., W ramionach Ojca. Bóg kocha mnie. Płyta CD z piosenkami do katechezy na I etap edukacyjny, Gniezno 2006.
- KURPIEWSKA K., NAWROCKA J., W ramionach Ojca. Duchu Święty przyjdź. Płyta CD z piosenkami do katechezy na III etap edukacyjny, Gniezno 2008.
- KURPIEWSKA K., NAWROCKA J., W ramionach Ojca. Prowadź mnie. Płyta CD z piosenkami do katechezy na II etap edukacyjny, Gniezno 2008.
- KUSKOWSKA A., Katechizm bierzmowanych dla uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych, Kraków 2008.
- LAUSCH K.M., Katecheza przedkomunijna osób głębiej upośledzonych umysłowo, Warszawa 1990.
- Loyola Press, Adaptive Confirmation Preparation Kit for Individuals with Autism and Other Special Needs, Chicago 2014.
- Loyola Press, Adaptive First Eucharist Preparation Kit for Individuals with Autism and Other Special Needs, Chicago 2012.
- Loyola Press, Adaptive Reconciliation Kit for Individuals with Autism and Other Special Needs, Chicago 2012.
- Modlitewnik. Idę w ramiona Ojca, red. J. Tomczak, Gniezno 2009.
- Podręcznik metodyczny – Bóg kocha mnie, I etap edukacyjny, red. A.M. Kielar, Gniezno 2003.
- Podręcznik metodyczny – Bóg prowadzi mnie, II etap edukacyjny, red. A.M. Kielar, Gniezno 2003.
- Podręcznik metodyczny – Bóg umacnia mnie, IV etap edukacyjny, red. A.M. Kielar, Gniezno 2009.
- Podręcznik metodyczny – Bóg uświęca mnie, III etap edukacyjny, red. A.M. Kielar, Gniezno 2004.
- Podręcznik metodyczny Bóg kocha mnie – dla katechetów uczących dzieci z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym i znacznym na I etapie edukacyjnym (kl. 1-3), red. A.M. Kielar, Gniezno 2003.
- Podręcznik metodyczny Bóg prowadzi mnie – dla katechetów uczących dzieci z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym i znacznym na II etapie edukacyjnym (kl. 4-6), red. A.M. Kielar, Gniezno 2003.
- Podręcznik metodyczny Bóg uświęca mnie – dla katechetów uczących dzieci z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym i znacznym na III etapie edukacyjnym (kl. 1-3 gimnazjum), red. A.M. Kielar, Gniezno 2004.

- RIZZO D., MCBRIDE RIZZO M., *Spiritually able. A Parent's Guide to Teaching the Faith to Children with Special Needs*, Chicago 2015.
- RYBARCZYK Z. *Przyjdź, Panie Jezu! Katechezy, przygotowanie dzieci opóźnionych w rozwoju umysłowym do pierwszej Komunii św., przeznaczone dla duszpasterzy, katechetów, rodziców*, Poznań 1965.
- W ramionach Ojca. Bóg kocha mnie. Pomoc dla rodziców, katechetów i opiekunów w przygotowaniu dzieci do przyjęcia sakramentu Pojednania i Eucharystii. Płyta CD, red. A.M. Kielar, Gniezno 2006.
- W ramionach Ojca. Bóg prowadzi mnie. Płyta CD, red. A.M. Kielar, Gniezno 2008.

ADAPTIVE PREPARATION KIT JAKO INSPIRACJA DLA TWÓRCÓW
POMOCY DYDAKTYCZNYCH DO KATECHEZY SPECJALNEJ

S t r e s z c z e n i e

Ostatnie kilkanaście lat to czas dynamicznego rozwoju katechezy specjalnej w Polsce, zarówno od strony refleksji naukowej jak i programowej. Wciąż jednak brakuje praktycznych pomocy dydaktycznych dla osób ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Niniejszy artykuł wskazuje na aktualny deficyt podręczników i innych materiałów praktycznych do katechezy specjalnej. Jednocześnie przeprowadza analizę amerykańskiego zestawu pomocy katechetycznych, zatytułowanego *Adaptive Preparation Kit*, przeznaczonego dla osób z autyzmem oraz innymi specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, ukazując go jako możliwą inspirację dla twórców analogicznych pomocy na gruncie polskim.

Słowa kluczowe: osoby z niepełnosprawnościami; katecheza specjalna; podręczniki do katechezy; *Adaptive Preparation Kit*.